

Nadzór i kontrole probiercze – podstawowe pojęcia

Jacek Motyka (Naczelnik Wydziału Nadzoru OUP w Warszawie)

Celem artykułu jest uporządkowanie i zdefiniowanie podstawowych pojęć związanych z wykonywaniem przez organy administracji probierczej zadań w dziedzinie nadzoru, którego sprawowanie jest jednym z podstawowych obowiązków tych organów. Tematyka ta wydaje się interesująca z uwagi na powszechność użytkowania wyrobów z metali szlachetnych.

This article aims to systematize and define the basic concepts related to the supervisory tasks of the assay authorities, whose execution is one of the primary responsibilities of these bodies. This subject seems to be interesting because of the widespread use of the articles made of precious metals.

Nadzór probierczy, sprawowany w ramach uprawnień nadanych ustawą z dnia 1 kwietnia 2011 roku Prawo probiercze (Dz. U. Nr 92, poz. 529), polega przede wszystkim na analizie działalności gospodarczej przedsiębiorcy w zakresie obrotu wyrobami z metali szlachetnych oraz ocenie jej legalności. Nadrzędnym celem funkcji nadzorczej jest wyeliminowanie ze sprzedaży wyrobów nieodpowiadających próbom ustalonym w przywołanej wyżej ustawie oraz zagwarantowanie klientom salonów i sklepów jubilerskich, że oferowany do sprzedaży towar spełnia wymagania prawne. Nadzór to także możliwość władczej ingerencji w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości i prawo żądania przywrócenia stanu zgodnego z obowiązującymi przepisami.

W ustawie Prawo probiercze zdefiniowane są pojęcia „wprowadzenie do obrotu” oraz „obróć”. Ich jednoznaczna interpretacja jest bardzo ważna, bowiem inne obowiązki nałożono na podmioty wprowadzające do obrotu wyroby z metali szlachetnych, a inne na podmioty dokonujące obrotu tymi wyrobami.

Wprowadzenie do obrotu polega na udostępnieniu, nieodpłatnie lub za opłatą, po raz pierwszy, wyrobu z metalu szlachetnego w celu jego używania lub sprzedaży.

Obróć jest to każdorazowe udostępnienie już wprowadzonego do obrotu wyrobu z metalu szlachetnego w celu jego używania lub sprzedaży.

Nadzór nad wykonywaniem przepisów ustawy Prawo probiercze sprawowany jest przede wszystkim przez **kontrolę działalności gospodarczej przedsiębiorcy**, która polega na porównaniu stanu faktycznego ze stanem wymaganym przez przepisy prawa.

Kontrole probiercze przeprowadzane w miejscach przetwórstwa, naprawy oraz obrotu wyrobami z metali szlachetnych stanowią ważny element ochrony praw konsumentów.

Zasady przeprowadzania kontroli określone są w ustawie Prawo probiercze oraz w ustawie z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2013 r., poz. 672, z późn. zm.). Zgodnie z tymi przepisami organ administracji probierczej ma obowiązek zawiadomić pisemnie przedsiębiorcę o zamiarze przeprowadzenia kontroli, wyznaczyć skład zespołu kontrolującego i upoważnić go do przeprowadzenia kontroli.

Zawiadomienie o zamiarze przeprowadzenia kontroli jest to dokument przesyłany do przedsiębiorcy, zawierający:

- oznaczenie organu,
- datę i miejsce wystawienia,
- oznaczenie przedsiębiorcy,
- wskazanie zakresu przedmiotowego kontroli,
- podpis osoby upoważnionej do zawiadomienia.

Ważnym elementem dla stron są **terminy postępowania kontrolnego**, ponieważ uwzględniają one prawo kontrolowanego do informacji, a organom kontrolującym zapewniają czas na powołanie zespołu kontrolującego i jego przygotowanie merytoryczne. Zaplanowaną kontrolę rozpoczyna się nie wcześniej niż po upływie 7 dni i nie później niż przed upływem 30 dni od momentu doręczenia zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli. Jeżeli kontrola nie zostanie rozpoczęta we wskazanym terminie, jej przeprowadzenie wymaga dostarczenia ponownego za-

wiadomienia. Jednak na wniosek przedsiębiorcy kontrolę można przeprowadzić przed upływem 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia.

Organ administracji probierczej powołuje i wyznacza skład **zespołu kontrolującego**, wskazując jednocześnie jego przewodniczącego, który kieruje pracami zespołu. Zespół powinien składać się z co najmniej dwóch pracowników administracji probierczej.

Upoważnienia do przeprowadzania kontroli są to wydawane, wraz z legitymacjami służbowymi, przez organ administracji probierczej, imienne upoważnienia okazywane kontrolowanemu przedsiębiorcy przez kontrolujących. Ma to miejsce przed przystąpieniem do czynności kontrolnych. Upoważnienie zawiera co najmniej:

- wskazanie podstawy prawnej,
- oznaczenie organu kontroli,
- datę i miejsce wystawienia,
- imię i nazwisko pracownika organu kontroli uprawnionego do wykonania kontroli oraz numer jego legitymacji służbowej,
- oznaczenie przedsiębiorcy objętego kontrolą,
- określenie zakresu przedmiotowego kontroli,
- wskazanie daty rozpoczęcia i przewidywanego terminu zakończenia kontroli,
- podpis osoby udzielającej upoważnienia z podaniem zajmowanego stanowiska lub funkcji,
- pouczenie o prawach i obowiązkach kontrolowanego przedsiębiorcy.

W miejscu kontroli powinna znajdować się przynajmniej jedna osoba spośród personelu, posiadająca **pisemne upoważnienie od kontrolowanego** przedsiębiorcy do uczestnictwa w kontroli.

Uprawnienia zespołu kontrolującego określone w ustawie Prawo probiercze obejmują:

- wstęp do obiektów i pomieszczeń na terenie kontrolowanego przedsiębiorcy oraz poruszanie się w nich bez obowiązku uzyskiwania przepustki,
- zbieranie w trakcie kontroli informacji i wyjaśnień oraz gromadzenie dowodów i dokonywanie na tej podstawie ustaleń,
- dokonywanie oględzin wyrobów z metali szlachetnych wprowadzonych do obrotu,
- badanie dokumentów,
- nakładanie grzywien w drodze mandatu karnego albo kierowanie wniosków o ukaranie do właściwego organu orzekającego w sprawach o wykroczenia.

Zakres kontroli probierczej obejmuje następujące czynności:

- sprawdzenie, czy wprowadzone do obrotu wyroby z metali szlachetnych są oznaczone cechami probierczymi, upoważniającymi do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz czy oznaczenia są autentyczne,
- sprawdzenie, czy kontrolowany posiada świadectwa badania dla wyrobów, które nie mogły być oznaczone cechami probierczymi,
- sprawdzenie, czy wyroby z metali szlachetnych wyłączone z obowiązku zgłaszania do badania i oznaczania cechą probierczą spełniają kryteria wyłączenia z tego obowiązku,
- sprawdzenie, czy kontrolowany umieścił w miejscu widocznym dla klienta graficzne wizerunki cech probierczych,
- sprawdzenie, czy cechy probiercze umieszczone na wyrobach nie zostały podrobione,
- sprawdzenie, czy znaki imienne oraz inne oznaczenia są czytelne i możliwe do identyfikacji,
- sprawdzenie, czy nowo wytworzone wyroby z metali szlachetnych są oznaczone znakami imiennymi wytwórców oraz czy znaki te zostały zgłoszone do rejestru we właściwych terytorialnie okręgowych urzędach probierczych.

Kolejną formą ustawowego nadzoru organów administracji probierczej nad prawidłowym wykonywaniem przepisów ustawy przez przedsiębiorców działających w branży jubilerskiej jest, stosowane podczas kontroli probierczych, wycofywanie z obrotu oraz zabezpieczanie wyrobów z metali szlachetnych.

Wycofanie z obrotu w drodze decyzji administracyjnej, czyli wyłączenie z użycia, jest stosowane wówczas, jeżeli zespół kontrolujący odkryje, że wyroby z metali szlachetnych oferowane do sprzedaży są nieoznaczone cechami probierczymi albo nie posiadają świadectwa badania.

Zabezpieczenie w formie postanowienia administracyjnego wyrobów z metali szlachetnych stosuje się w przypadkach, gdy autentyczność cech probierczych albo świadectw badania budzi podejrzenia, że mogą być sfałszowane. Celem zabezpieczenia jest utrzymanie dowodów w ich dotychczasowym stanie, bez możliwości dokonania jakichkolwiek zmian przez strony. Wycofane z obrotu albo zabezpieczone w formie postanowienia dowody naruszenia przepisów ustawy, zespół kontrolujący umieszcza w opieczęto-

wanym pakiecie, który oddaje kontrolowanemu przedsiębiorcy z poleceniem niezwłocznego dostarczenia do właściwego okręgowego urzędu probierczego w celu przeprowadzenia badań i dalszych czynności sprawdzających.

Odrębne zasady zabezpieczania obowiązują w przypadku wyrobów z metali szlachetnych zwolnionych z obowiązku badania i oznaczania cechami probierczymi z powodu małej masy. Wyroby zabezpiecza się również w formie postanowienia i umieszcza w pakiecie, ale zespół kontrolujący pobiera je za pokwitowaniem i dostarcza do urzędu w celu przeprowadzenia ekspertyzy określającej próbę.

Zabezpieczeń dokonuje się na czas niezbędny do przeprowadzenia czynności mających na celu wyjaśnienie okoliczności sprawy, nie dłużej niż na okres 30 dni, licząc od dnia dostarczenia pakietu do wskazanego urzędu albo pobrania go za pokwitowaniem przez kontrolujących.

Podczas kontroli probierczych sporządzany jest **protokół kontroli**, opisujący jej przebieg i wyniki. Protokół spisywany jest na odpowiednim formularzu, zawierający następujące informacje:

- ▶ datę rozpoczęcia i zakończenia czynności kontrolnych,
- ▶ oznaczenie organu kontrolującego,
- ▶ imiona i nazwiska członków zespołu kontrolującego,
- ▶ wskazanie numeru upoważnienia do przeprowadzenia kontroli,
- ▶ nazwę i adres kontrolowanego przedsiębiorcy,
- ▶ określenie zakresu kontroli,
- ▶ wskazanie ustaleń kontroli,
- ▶ pouczenie o prawie, sposobie i terminie zgłoszenia zastrzeżeń, co do ustaleń zawartych w protokole kontroli,
- ▶ pouczenie o prawie do odmowy podpisania protokołu,
- ▶ podpisy członków zespołu kontrolującego.

Protokół sporządza się w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, z których jeden otrzymuje kontrolowany przedsiębiorca albo osoba przez niego upoważniona, a drugi jest zabierany przez kontrolujących. Protokół jest podpisywany przez strony uczestniczące w czynnościach. Przedsiębiorca może odmówić podpisania protokołu, co jednak nie wstrzymuje realizacji ustaleń kontroli. W razie odmowy podpisania protokołu kontroli, przewodniczący zespołu sporządza adnotację w tej sprawie.

Książka kontroli służy do dokumentowania liczby i czasu trwania wszystkich kontroli, przeprowadzanych przez organy administracji państwowej. Może ona mieć formę zbioru dokumentów albo być prowadzona w formie elektronicznej: wówczas istnieje domniemanie, że dane w niej zawarte znajdują potwierdzenie w dokumentach przechowywanych przez przedsiębiorcę. Przedsiębiorca jest zobowiązany do prowadzenia takiej książki i przechowywania jej w swojej siedzibie. Fakt przeprowadzenia kontroli probierczej jest potwierdzany wpisem zespołu kontrolującego.

Zalecenia pokontrolne stanowią dokument sporządzany przez przewodniczącego zespołu kontrolującego. Znajduje się tam opis stwierdzonych nieprawidłowości oraz pouczenie, w jaki sposób należy przywrócić stan zgodny z prawem. Sposób wykonania zaleceń jest monitorowany przez organ administracji probierczej. Niewykonanie lub niewłaściwe wykonanie zaleceń skutkuje wezwaniem przedsiębiorcy do ich wypełnienia.

Niniejszy artykuł nie kończy cyklu publikacji dotyczących terminologii z zakresu probiernictwa, planowane jest bowiem opracowanie materiału poświęconego terminom angielskojęzycznym, powszechnie stosowanym w kontaktach z europejskimi urzędami probierczymi oraz z branżą jubilerską działającą na obszarze wspólnego rynku.